

Bijlage 5.5: Wat te doen als het gedrag van een kind op school verschilt van dat thuis: twee voorbeelden

Kevin: een verschil van mening tussen zijn moeder en school

Aanleiding en doel van het gesprek

Kevin zit in groep 2 (21 leerlingen). Hij is enig kind en woont met zijn moeder. De leerkracht benadert de intern begeleider (IB). Zij wil graag weten waarom het gedrag van Kevin zo moeilijk is en adviezen hoe ze Kevin het best kan begeleiden. De leerkracht maakt zich zorgen over het contact dat Kevin heeft met andere kinderen. Hij is druk, maakt rare geluiden en zit veel aan andere kinderen te plukken, ook als die aangeven dit niet te willen. Als iets niet gaat zoals hij wil, dan duwt en slaat Kevin. Dit gedrag treedt vooral op in ongestructureerde situaties, zoals buitenspelen en gym. De leerkracht heeft het gedrag van Kevin al een paar keer met moeder besproken en ze heeft al van alles geprobeerd: begeleiding bij het spelen, structuur bieden via korte opdrachten en een beloningssysteem. Maar tevergeefs, de sociale problemen zijn er nog steeds. De leerkracht ervaart niet verder te komen en wil hulp van de IB, maar moeder vindt dit "onzin", zo gaf ze onlangs aan. Zij herkent de gedragsproblemen die de leerkracht noemt nauwelijks. Het drukke gedrag en geluiden maken herkent zij wel, maar daar heeft zij geen last van. Moeder vindt dat de leerkracht de problemen overdrijft en dat ze hem gewoon harder moet aanpakken. De leerkracht laat moeder weten dat zij de situatie morgen met de IB gaat bespreken.

De IB begrijpt de leerkracht, maar ook de moeder van Kevin. Omdat deze school hecht aan een goede samenwerking met ouders, stelt zij een gesprek tussen IB, leerkracht en moeder voor. Doel hiervan is het positieve en het moeilijke gedrag van Kevin samen in kaart te brengen, zowel op school als thuis. Op basis hiervan kunnen ze gezamenlijk aan de slag, zo hoopt de IB. De IB en leerkracht bereiden het gesprek voor en verdelen de taken. Op verzoek van de leerkracht zal de IB als gespreksleider optreden. De leerkracht nodigt moeder uit voor dit gesprek, vertelt haar wat het doel ervan is, wie erbij zullen zijn en hoe lang het gaat duren.

Het eerste gesprek

De IB leidt het gesprek in. Ze geeft aan blij te zijn dat moeder er is. Ze benoemt de aanleiding voor het gesprek: een verschil van mening tussen leerkracht en moeder over het gedrag en de aanpak van Kevin. "Wij zitten nu om de tafel met een gezamenlijk doel: het belang van Kevin, jouw zoon, onze leerling. Wij willen als school Kevin begeleiden bij het aanleren van sociale vaardigheden, maar daarvoor hebben we jou als moeder hard nodig. Daarom gaan we het hebben over zijn gedrag, op school en thuis: wat gaat al goed, wat is nog moeilijk en welke aanpak werkt? Maar voordat we beginnen wil ik graag vertellen dat de meeste kinderen zich op school anders gedragen dan thuis. Dat zou bij Kevin dus ook zo kunnen zijn, want thuis is hij alleen met jou en op school is hij met nog 20 andere kinderen. We hoeven dus niet te zoeken naar hetzelfde gedrag. Het is wel belangrijk dat we elkaar begrijpen en dat er een afstemming komt tussen de aanpak

van ons en die van jou. Doel van dit gesprek is om daarover afspraken te maken. Moeder is akkoord met dit doel, dat is namelijk ook haar doel.

De IB vraagt de leerkracht te beginnen: wat gaat al goed of beter op school? De leerkracht vertelt:

- Kevin kan nu beter zelfstandig een puzzel maken en met duplo bouwen.
- De CITO - toets 'Taal voor kleuters' is vooruit gegaan van E naar D.
- De spraak van Kevin is vooruitgegaan sinds hij logopedie heeft. Hij is nu beter verstaanbaar voor de leerkracht en andere kinderen.

De leerkracht heeft ook een aantal zorgen. Kevin verstoort met zijn gedrag vaak de groep. Hij heeft veel conflicten met andere kinderen. Moeder schudt haar hoofd en zegt zachtjes "dat is niet waar". De leerkracht vertelt weinig grip op zijn gedrag te hebben. Zij vertelt het heel moeilijk te hebben met Kevin en laat zich ontglippen dat hij soms een "lastpak" is. Moeder schrikt hiervan en vraagt om uitleg. De leerkracht geeft een concreet voorbeeld van vanochtend, waarin zij ook het gedrag van zichzelf en andere kinderen beschrijft: "Kevin bouwt alleen in de bouw-hoek, hij maakt een hoge toren, met veel lawaai ('pah, pah, pah!'). Dan komen er twee jongetjes bij. Kevin laat hen zijn toren zien, hij wil hem hoger bouwen, de jongetjes moeten helpen, maar dat willen ze niet. Er ontstaat een strijd, twee tegen één is. Het conflict loopt uit de hand, Kevin trekt, duwt, slaat één van de jongentjes met een blok op zijn hoofd, gooit een autootje naar de ander en schreeuwt. Dit eindigt met het weglopen van de twee jongentjes en hard huilen van Kevin. Ik kom erbij en laat ze vertellen wat er is gebeurd. Dan zet ik één van de jongentjes aan een tafel met een werkje en ik zeg tegen Kevin en het andere jongentje dat ze weer in de bouw-hoek mogen spelen. Er is nu meer rust. Ze spelen zo'n 5 minuten, wel druk spel met veel gooien en schreeuwen. Als ook dit samenspel in een ruzie eindigt, blijft Kevin alleen over in de bouw-hoek. Hij bouwt nu iets anders, een flat. Ondertussen blijft hij een beroep op mij doen door me vaak te roepen. Als ik voorbij kom en hem een compliment geef, straalt hij en speelt weer door. Even later komt het andere jongentje er weer bij, de flat valt per ongeluk om. Nu wordt Kevin woest, slaat hem hard met een blok op zijn hoofd. Beide kinderen haal ik dan maar uit de bouw-hoek."

Moeder herkent dit gedrag niet. Thuis speelt Kevin juist heel lief met zijn blokken en hij zit eindeloos rustig achter de computer en TV: "thuis is Kevin geen lastpak maar een *lieverd*", aldus moeder. Zij geeft hier voorbeelden van. Op de vraag van de IB "Hoe kunnen we als school begrijpen hoe Kevin zich thuis gedraagt en hoe kun jij als moeder begrijpen hoe Kevin zich op school gedraagt?" geeft moeder aan dat zij het gedrag van Kevin op school wel eens wil zien: "Ik wil die lastpak van jullie wel eens meemaken". De IB vraagt de leerkracht wat zij van dit idee vindt, de leerkracht antwoordt: "Dat is prima, ik heb wel een paar 'voorwaarden'. Zo wil ik het moment waarop je komt kijken van tevoren plannen. Je kijkt vooral naar Kevin. Ik wil ook graag dat je datgene wat je hebt gezien na afloop even met mij bespreekt en niet met andere ouders". Moeder gaat akkoord. De leerkracht geeft aan dat zij eigenlijk ook heel graag "die lieverd thuis" wil zien. Moeder vindt dit een goed idee: "Je bent van harte welkom, zonder voorwaarden". Gezamenlijk formuleren ze drie doelen voor de observaties:

1. Moeder wil zien wat het probleemgedrag van Kevin op school is.

2. De leerkracht wil zien wat zijn positieve gedrag thuis is.
3. Zo kunnen ze nagaan wat werkt in de aanpak van Kevin.

Het tweede gesprek

Twee weken later komen ze weer bij elkaar om hun observaties te bespreken. Moeder begint spontaan: "Hij is inderdaad een *lastpak* op school, een heel ander kind dan thuis. Hij kan niet samenspelen met andere kinderen en hij maakt veel lawaai. Ik zag hoe moeilijk het voor de juf was en ook voor andere kinderen". Moeder is geschrokken van het drukke en boze gedrag van haar zoon op school. Zij spreekt haar waardering voor de leerkracht uit: "Je bleef heel rustig en aardig voor Kevin, dat had ik niet op kunnen brengen". De leerkracht vervolgt: "Thuis is hij inderdaad een *lieverd*, een heel ander kind, gezellig, hij liet me zijn kamer met blokkenkasteel en computer zien. Hij kon zich prima alleen vermaken, wij dronken ondertussen rustig thee, hè?". Het is nu duidelijk waarom de leerkracht Kevin soms als een 'lastpak' ervaart, terwijl moeder hem een 'lieverd' vindt. Ze maken afspraken over de gewenste aanpak op school. Moeder ondersteunt deze aanpak en zal thuis ook dingen met hem oefenen. Via een heen-en-weer-schrift houden ze elkaar op de hoogte over de voortgang (wat is gedaan; wat werkte wel/niet?). Over vier weken bespreken ze de voortgang.

Dennis: van een stroeve naar een constructieve communicatie

Het gesprek gaat over Dennis (groep 6, 29 leerlingen). Hij woont met vader, moeder en een oudere broer.

Aanleiding voor het gesprek

Dennis is op school erg druk en impulsief; hij kan zich niet goed concentreren. Er zijn ook sociale problemen. De leerkracht heeft het er zwaar mee. De school had Dennis naar de JGGZ verwezen en daar is hij onderzocht. Een half jaar geleden hebben ze daar ADHD vastgesteld, medicatie werd sterk aanbevolen. De ouders herkennen de diagnose echter niet en zijn faliekant tegen medicatie. Zij gingen er wel mee akkoord dat de JGGZ de leerkracht 'tips' gaf. De leerkracht past deze "ADHD-tips" inmiddels drie maanden toe. Ondanks een lichte vooruitgang in de werkhouding van Dennis, blijft het echter heel moeilijk om Dennis passend onderwijs te geven, waardoor hij steeds verder achter raakt. Bovendien verstoort Dennis de groep veelvuldig, waardoor zijn populariteit bij de andere kinderen daalt. De leerkracht ziet dat Dennis er nu zelf ook onder lijdt, dat vindt ze nog het ergste. Dennis huult snel bij een correctie en hij zei onlangs, snikkend: "ik kan niets, het is te druk in mijn hoofd, ik doe het niet expres". Sindsdien heeft de leerkracht drie keer, bij het ophalen, aan moeder gevraagd "wanneer haal je die pillen?". Maar moeder zei alle keren "mooi niet" en liep weg.

De leerkracht bespreekt dit met de IB. Samen formuleren zij een vraag: hoe zouden we de ouders van Dennis kunnen motiveren tot het uitproberen van proefmedicatie? De IB organiseert een gesprek met beide ouders en de leerkracht. Zij vertelt ouders wat het doel

van het gesprek is, wie erbij zullen zijn en hoe lang het zal duren. Moeder stemt aarzelend in en geeft aan dat haar man er ook bij zal zijn.

Gesprek met leerkracht, ouders en IB

De leerkracht heet ouders welkom, zegt dat het fijn is dat ze allebei zijn. Nadat de IB, als gespreksleider, doel en opzet van het gesprek heeft aangegeven, zegt vader: “Het antwoord is nee, geen pillen, kunnen we nu weer gaan?”. Hij staat al. De IB zegt hun antwoord te respecteren, maar ze beogen twee dingen:

- dat ouders begrijpen waarom school proefmedicatie wil bespreken en
- dat school begrijpt waarom ouders geen medicatie willen.

Want het is in het belang van Dennis, jullie zoon en onze leerling, dat wij samenwerken, daarvoor moeten we elkaar begrijpen. Vader gaat weer zitten, nadat hij heeft gezegd “thuis heeft hij geen ADHD”. De IB zegt dat dit kan, omdat kinderen zich thuis vaak anders gedragen dan op school. Ze gaat verder: op school hebben we al veel geprobeerd. De leerkracht vertelt over de ‘ADHD-tips’ van de JGGZ die ze toepast. Ze laat het blaadje zien, neemt de tips één voor één door. De IB vertelt dat school niet snel om proefmedicatie vraagt, maar alleen als ze echt niet verder kunnen. Veel kinderen met ADHD blijken van medicatie te profiteren, zo’n 75% heeft er baat bij, zo blijkt uit onderzoek. Het zou jammer zijn als later blijkt dat Dennis er veel aan gehad zou kunnen hebben, maar dat het nooit is geprobeerd. Daarom wil school de ouders erop attenderen, wetende dat ouders natuurlijk beslissen. Vervolgens beschrijft de leerkracht precies wat zij in de klas ziet. Ouders tonen niet zoveel belangstelling: vader kijkt op zijn horloge en moeder kijkt vooral naar buiten. De leerkracht schakelt nu om naar wat wel goed gaat met Dennis: hij is enthousiast en belangstellend en kan lief naar andere kinderen zijn. Ze geeft als voorbeeld hoe hij vandaag in de pauze een kind hielp dat was gevallen van het klimrek. Hij helpt de juf ook graag met klusjes en geniet van de aandacht. En met gym doet hij fanatiek mee. Ouders luisteren nu aandachtig, opeens zijn ze betrokken bij het gesprek. Ze geven voorbeelden van zijn gedrag thuis ter illustratie van de positieve eigenschappen. Daarna maakt de leerkracht de overgang naar hetgeen zij moeilijk vindt, als een ‘ik boodschap’: “Ik vind het als leerkracht moeilijk om Dennis”. Zij beschrijft enkele voorvallen van vandaag. Dennis is twee keer van zijn stoel gevallen en zijn pennenbakje is drie keer op de grond beland. Met als gevolg veel onrust, andere kinderen die lachen en hem nadoen. Vader vertelt dat Dennis thuis ook wel eens van zijn stoel valt en dat hij laatst van de leuning van de bank afviel tijdens TV kijken. De IB geeft aan dat dit voorbeelden zijn van gedrag dat ze op school “overbeweeglijk” noemen en dat Dennis daar weinig aan kan doen. Zij vraagt of de ouders dit herkennen, zij knikken beiden. Zes keer heeft hij vandaag voor zijn beurt door de klas geroepen, zo vertelt de leerkracht verder. Terwijl de regel is “vinger omhoog en als juf je aanwijst en je naam zegt, dan geef je antwoord”. Ook al is Dennis’ antwoord meestal goed, want hij weet veel, de leerkracht voelt zich toch genooddaakt om zijn gedrag te corrigeren, waarna Dennis zegt: “oh ja, sorry sorry”. Ouders herkennen dit, moeder vertelt dat ze hem thuis ‘Meneer Sorry’ noemen. Er wordt gelachen. De IB legt nu het begrip ‘impulsiviteit’ uit (eerst doen, dan denken). Er ontstaat een levendig gesprek waarin leerkracht en ouders

voorbeelden geven van gedrag dat de IB benoemt als voorbeelden van kenmerken van ADHD: “erg druk, impulsief, zich moeilijk kunnen concentreren”.

De leerkracht verwoordt haar gevoel dat Dennis hieronder lijdt, hij is er verdrietig over en zou het anders willen. Ook dit herkennen ouders. Vanuit deze gezamenlijke visie, gaat de IB over tot uitleg over proefmedicatie in het algemeen. Zij benadrukt nogmaals dat ouders natuurlijk degenen zijn die hierover beslissen. Zij vraagt ouders naar hun bezwaren. Die zijn duidelijk, ze zijn bang voor de bijwerkingen. Hun oudste zoon heeft medicatie gehad, via de huisarts. Ouders zijn erg geschrokken van de bijwerkingen: hij was eerst suf (“zat als een duf konijn op de bank”) en daarna heel druk, waardoor hij pas laat insliep, tegen elven. Ze zijn daarom na drie dagen gestopt. De IB beaamt hun zorgen, erkent de vervelende bijwerkingen en vertelt over een kinderarts in de regio die heel zorgvuldig proefmedicatie voorschrijft en mogelijke bijwerkingen goed uitlegt. Deze kinderarts start met een periode van twee weken met twee potjes met pillen: één pot echte (Ritaline) en één pot nep (placebo). Je begint en niemand (behalve die dokter natuurlijk) weet met welke pot, de echte of de ‘neppe’. In die twee weken houden ouders, leerkracht en kind het gedrag bij, met een vragenlijst. Pas als er een positief effect is in de periode van de echte medicatie én als er niet teveel bijwerkingen zijn, start de medicatie. Ouders luisteren aandachtig en stellen enkele vragen, ze zijn benieuwd naar de ervaringen van school hiermee. De leerkracht en IB vertellen hierover, met aandacht voor zowel de voor- als de nadelen van medicatie. De IB geeft ouders een brochure mee over medicatie bij ADHD van de oudervereniging Balans Belang. Ze spreken af dat ouders de brochure lezen en dat zij binnen twee weken de IB laten weten of ze wel of niet proefmedicatie bij die kinderarts willen uitproberen. Vanuit een positieve sfeer nemen ze afscheid.

Voortgang

Vijf dagen later vertelt moeder dat ze een afspraak met de kinderarts gemaakt heeft: ze wil van hem precies horen hoe de aanpak in zijn werk gaat. Ze kon er al over twee weken terecht, met het verslag van de JGGZ. Ook dit gesprek verloopt goed en het experiment begint. Het meest opvallend is de reactie van Dennis zelf, na drie dagen ‘pot 2’: “Ik heb opeens rust in mijn hoofd, ik kan gewoon stilzitten! Ik denk dat dit de pot met echte pillen is”. Uit de evaluatie blijkt inderdaad dat de medicatie werkt en dat er weinig bijwerkingen zijn. Ouders besluiten in goed overleg met de kinderarts en school om de medicatie alleen voor de schooluren te geven en niet na school of in het weekend. Via een heen en weer-schrift houden ze het gedrag van Dennis bij: wat ging vandaag goed en wat kan morgen beter? Als leerkracht of ouders tips voor elkaar hebben, dan noteren ze die er ook in. Over zes weken bespreken school en ouders de voortgang.

Bron: HGW: samenwerken aan schoolsucces (Pameijer, 2017), hoofdstuk 5, Ouderbetrokkenheid en samenwerken met ouders.